

■ And'ın geniş çalışma alanı içinde sahne sanatları da vardı. Tiyatro üzerine yazdığı bu alanda çalışanlar için temel kaynaklardan sayılıyor.

SABRİ KOZ:

Çarşı ressamları sanat tarihimize bir armağan

■ Uzun yıllardan bu yana **Metin And** kitaplarının editörlüğünü yapıyorsunuz. And'la yollarınız nasıl keşitti?

1969'dan beri Türk halk bilimi ve halk edebiyatıyla ilgiliyim. Bu konulara ilgi duyan birinin merhum **Metin And**'la (1927-2008) yollarının keşilmesi mümkün mü? Onu *Türk Folklor Araştırmaları* dergisindeki yazılarıyla tanıdım. *Dionisos ve Anadolu Köylüsü* (1962) kitabını okuduktan sonra da dünya görüşü ve halk bilimine bakışıyla da tanıma imkânı oldu. **Eski Anadolu**

Ortadoğu din ve kültürlerinin günümüz dünyasında ad, biçim ve uygulama değişiklikleriyle nasıl süregeldiğini o küçük kitabı okuduktan sonra oluşan şaşkınlık ve hayranlığın sonucudur ardından gelenler ve bugün varılan nokta. 1969'da yayımlanan *Geleneksel Türk Tiyatrosu* beni ona yaklaştıran son bir adım oldu. 50 yıl geçmiş aradan, kolay değil...

1999'dan beri **Yapı Kredi Yayınları**'nda editör olarak çalışıyorum. 2000 yılında kurum editörleriyle yapılan bir toplantıda **Metin And**'ın kitaplarını yayımlayacağımız açıklanıp bir editör arandığı söylendiğinde düşünmeden el kaldırdığımı anımsıyorum. O gün bu gündür birlikteyiz, bazen yazar-editör bazen baba-oğul ilişkisiyle kendisini kaybettığımız 2008'e kadar ve sonrasında...

Ritüelden Drama - Kerbelâ - Muharrem - Ta'ziye (2002) ile başlayıp *Osmanlı Tasvir Sanatları 2: Çarşı Ressamları*'na (2018) uzanan bir çizgide **Metin And**'ın editörü ve dostu olarak iş ve yakınlığı birbirinden ayırmadan bugüne gelmek, getirmek, bugünden geleceğe bakmak ve bakacak olmak hayatımın önemli bir parçasıdır. İkisi sağken biri ise ölümden sonra heves ve coşkuyla hazırlayıp yayımlanmasını sağladığım şu üç **kitap** da bu

güçlü beraberliğin meyveleri: **Metin And**'a Armağan (80. yaşı dolayısıyla, 2007), **Metin And: Dokuz Kollu Bir Oyunbaz** ("TÜYAP Onur Yazarı" seçilmesi anısına, 2007) ve **Metin And: Daima Oyun, Her Daim Oyuncu** ("Bir Usta Bir Dünya" sergisi için, 2011).

ONUN FEDAKÂRLIKLARIYLA KEŞFEDİLENLER

■ **Çarşı Ressamları** And'ın vefatından 10 yıl sonra yayımlanmış oldu. **Kitap** için hazırladığımız sunuş yazısında, "Bir mevsim sonu imecesi oldu

Çarşı Ressamları, bir vefa denemesi" diyorsunuz. Bu süreci bize de anlatabilir misiniz?

Yapı Kredi Yayınları'nda çıkardığımız *Oyun ve Bügü*, *Türk Kültüründe Oyun Kavramı* (2003), *Minyatürlerle Osmanlı-İslâm*

Mitolojyası (2007), 16. *Yüzyılda İstanbul*, *Kent-Saray-Günlük Yaşam* (2011) ve *Osmanlı Tasvir Sanatları 1: Minyatür* (2014) adlı kitaplarının genişletilmiş, gözden geçirilmiş yeni baskıları okuyucu katında ilgi gördü, görüyor ve tekrar baskıları yapılıyor.

2018 sonlarında *Osmanlı Tasvir Sanatları*'nın ikinci cildi olarak Tülün Değirmenci ile hazırladığımız **Çarşı Ressamları**

onun vaktiyle yazıp yayımladığı makalelerle ve ömür boyu satın alarak biriktirdiği görsel malzeme ışığında hazırlandı. "Çarşı ressamları" tabiri onun **sanat** tarihimize bir armağanı oldu ve Saray'a bağlı olmadan kendi işliklerinde resim yapan birçok **sanatçının** albümlerde toplanmış ve dünyanın birçok arşiv ve kütüphanesinde dağılmış olan eserleri onun çalışma azmi, ısrar ve maddi fedakârlığı ile keşfedildi. Ama kitabını yazmadan aramızdan ayrıldı. Bu derlemeye Doç. Dr. Tülün Değirmenci'nin hem yazdığı uzun "Giriş" makalesiyle hem de hazırladığımız "Albüm"e büyük katkıları oldu.

YKY, Metin And'ın diğer kitaplarının yeni baskılarıyla ve **kitaplaşmamış** çalışmalarıyla onu gündemde tutmaya devam edeceğiz.

■ **And'ın geleneksel Türk tiyatrosu ve tasvir sanatları** gibi farklı alanlar üzerine sayısız çalışması, önemli katkıları var. Onun çalışmalarının kültür tarihimize yansımalarını değerlendirir misiniz?

Metin And Tiyatro tarihimi ("Geleneksel", 1969, 1985; "Tanzimat ve İstibdat", 1972; "Meşrutiyet" (1971) ve "Cumhuriyet", 1983) dört ana başlık altında ve dört ayrı cilt olarak çalışmıştı. Bu hususta 50 yıl boyunca biriktirdiği nadir yazma ve basma **kitapların** yanlışlıkla ya da kötü niyetle hurdaçılara düşmesi onu büyük hayal kırıklığına uğratmıştı. Ama o son gününe kadar bu dört kitabı yeniden ele almak ve yeni baskılarını hazırlamak ateşiydi. Bu mümkün olmasa da eldekiler bile büyük boşluğu dolduruyor. Bu dört kitabın yeni baskılarını da yapacağız.

Onun başta minyatür ve çarşı resmi olmak üzere "tasvir sanatları"na verdiği emek dünyada ülkemizi, kültür ve sanatımızı tanıtmaya yönelik çok etkili **yayınlara** dönüştü. Gölge oyunumuz "Karagöz" üzerine dünyanın birçok ülkesinde verdiği konferans ve seminerler bu halk **sanatının** zenginliğinin daha geniş olarak yayılmasına, anlaşılmasına yol açtı. Topladığı zengin görsel malzemeye dayanarak Osmanlı-İslâm mitolojyası, İstanbul tarihi, Şenlikler ve düğünler, Kerbelâ olayı üzerine hazırladığı eserler, illüzyon tarihi konusunda yazdıklarıyla kültür tarihimizin büyük hâdimleri arasında anılmasına vesile oldu. Heykeli dikilmesi, adına toplantılar düzenlenmesi gereken bir bilim ve **sanat** insanı olarak ölümsüzlükler arasındaki yerini aldı. İstanbul'un Küçükçekmece ilçesinde Büyükşehir Belediyesi tarafından açılmış olan **Metin And** Halk ve Çocuk Kütüphanesi bir değerlilik örneği olarak karşımızda duruyor ve gönül başka örneklerle de tanıklanmayı arzu ediyor. Ruhu şad olsun!

■ **And**, vurdusından topladığı malzemelere dayanarak hazırladığı çalışmalarıyla kültür tarihimize önemli katkılar sağladı.

■ **And**, vurdusından topladığı malzemelere dayanarak hazırladığı çalışmalarıyla kültür tarihimize önemli katkılar sağladı.